

ОЦІНКА СТРУКТУРНИХ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Розглядаються проблеми структурування національної економіки. Досліджено та надано оцінку чинників, що викликають диспропорції в структурі промислового виробництва

Постановка проблеми. Динаміка економічного зростання національної економіки перебуває в прямій залежності від структури національного виробництва. Структура виробництва є узагальненою характеристикою сталості та якості розвитку економічної системи в цілому. Формування пропорцій виробництва за ВЕД є одним із важливих аспектів структурування економіки. Прогресивне структурування економіки може бути досягнуте за умови врахування конкурентних переваг країни. Прогресивні структурні зміни призводять до прискорення розвитку національної економіки, забезпечують більш ефективний розподіл ресурсів за видами економічної діяльності (ВЕД). Про те у переважній більшості основними носіями структурних зрушень в економіці були саме сировинні та з низьким ступенем обробки галузі, оскільки існуюча інфраструктура, рівень внутрішнього попиту, розвиток суміжних галузей не дав змоги нарощувати власне виробництво та задовольняти зростаючій зовнішній попит.

Розвиток вітчизняного промислового комплексу у 2001-2008 роках, як і економіки в цілому, можна умовно поділити на два "кількісні" періоди: високого росту та падіння обсягів виробництва.

Перший період (2001-2007 роки) – характеризувався продовженням позитивної тенденції зростання обсягів виробництва, розпочатої у 2000 році. У цей період динаміка випуску промислової продукції формувалась під впливом сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури, що визначала темпи росту виробництва основних експортоорієнтованих видів промислової діяльності та підвищення соціальних стандартів населення, що підтримувало зростання внутрішнього попиту на промислову продукцію. За таких умов за підсумком 2007 року приріст промислового виробництва становив 7,6 відсотка.

Поліпшення зовнішньоекономічної кон'юнктури сприяло збільшенню прибутковості промислових підприємств та підтриманню цінової конкурентоспроможності українських товаровиробників на зовнішніх ринках. Як наслідок, відбулось зростання виробництва в експортоорієнтованих галузях промисловості, в першу чергу, металургії (7 відсотків), хімічній промисловості (8,4 відсотка) та машинобудуванні (19 відсотків).

Хоча високі темпи зростання в інноваційному машинобудуванні були достатньо високими та перевищували зростання у багатьох високорозвинених країнах Європи та світу, проте частка вітчизняного машинобудування у структурі промисловості продовжувала залишатись на досить низькому рівні.

З іншого боку, високі фінансові результати, які отримували вітчизняні виробники базових галузей промисловості при сприятливій зовнішньоекономічній кон'юнктурі, в умовах їх небажання вкладати кошти у модернізацію та розвиток виробництва, з одного боку, а також незначної кількості інвестиційно-інноваційних програм, з іншого, були перерозподілені на користь зовнішнього світу, тобто вивезені. Це привело до того, що за технологічним рівнем українське виробництво залишилось неконкурентоспроможним і сировинноорієнтованим, оскільки не відбулось відчутних структурних змін у бік збільшення питомої ваги галузей, що випускають інвестиційну продукцію та продукцію кінцевого використання.

Як наслідок, на другому етапі (2008 рік) – кризово-рецесійні процеси на світових сировинних ринках в першу чергу, на ринку металів призвели до значного падіння і у промисловості України. Динаміка вітчизняного промислового виробництва зумовлюється, в першу чергу, ситуацією на світових ринках, так як українська промисловість у значній ступені є орієнтованою на зовнішній попит. А тому, несприятлива ситуація на світових ринках товарів, що складають основу вітчизняного експорту, зумовила значне

його скорочення і, відповідно, виступила додатковим чинником, що поглибило падіння промислового виробництва.

За таких умов, за підсумком 2008 року промислове виробництво скоротилось на 5,2 відсотка, у тому числі зовнішньоорієнтовані металургійне виробництво скоротилось на 12,3 відсотка, хімічна та нафтохімічна промисловість – на 8,6 відсотка відповідно.

Таким чином, головним чинником, який вплинув на таке значне скорочення промисловості є вплив світової фінансової кризи. Не менш вагомим чинником є наявність у промисловості значної кількості структурних деформацій, які формувались впродовж останніх років і не відігравали вагомій ролі в умовах сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури. Внаслідок звуження зовнішнього попиту дані диспропорції проявились та ще більше поглибили глибину падіння промислового виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема визначення впливу окремих видів економічної діяльності на економічне зростання завжди була в колі питань економічної науки. Питання оптимізації розподілу ресурсів національної економіки та їх використання за видами економічної діяльності досліджувались А.Б. Аганбегяном, С. Любимцевою [1], О.Ю. Красильниковим [3], І.В. Крючковою [4,7], Б. Кваснюком [2] та іншими вченими.

Мета дослідження. Дослідження, аналіз та оцінка структурних зрушень в промисловому виробництві. Виявлення факторів які спричинили глибокі структурні зміни що вплинули на глибину падіння промислового виробництва.

Викладення основного матеріалу дослідження. У ході подальшого аналізу буде виділено, які саме фактори спричинили такий глибокий структурний зсув та вплинули на глибину падіння.

У вартісній структурі випуску промисловості простежується наявність значних негативних структурних диспропорцій. Промислове виробництво в Україні є вкрай неефективним і характеризується значною матеріаломісткістю і ресурсомісткістю, що пов'язано із переважанням у структурі сировинних галузей та тих, що виробляють продукцію із низьким рівнем технологічної обробки.

Так, у 2008 році у структурі випуску промисловості та співвідношенні основних її складових (проміжне споживання та ВВП) продовжились негативні структурні диспропорції, які розпочались у 2007 році. Так, якщо впродовж 2005-2006 років відбувались позитивні зрушення щодо суттєвого зменшення частки проміжного споживання в структурі випуску промисловості (на 2 відсоткових пункти у 2006 році в порівнянні з 2005 роком та на 5,2 відсоткового пункту – до 2004 року), то вже з 2007 року відбулось незначне зростання частки проміжного споживання (на 0,3 відсоткового пункту до 2006 року). У 2008 році дана тенденція поглибилась – частка проміжного споживання у структурі випуску промисловості збільшилась ще на 0,9 відсоткового пункту (до 2007 року). Відповідне зростання, головним чином, було пов'язано із продовженням збільшення виробничих витрат у металургії (на 2,4 відсоткового пункту), хімічній та нафтохімічній промисловості (на 1 відсотковий пункт), та у сировинних суміжних видах промислової діяльності – добуванні вугілля (на 1,7 відсоткового пункту), добуванні вуглеводнів (на 2,1 відсоткового пункту), добуванні корисних копалин, крім паливно-енергетичних (на 1,7 відсоткового пункту).

Слід зазначити, що технологічна структура промислового виробництва в Україні значно відрізняється від структури економіки розвинених країн, в яких вплив секторів з високою часткою проміжного споживання і низькою доданою вартістю не є вагомим на загальну макроекономічну ситуацію. У структурі вітчизняного промислового виробництва переважають галузі з низьким рівнем технологічності. Так, у наведених у таблиці 1 видах промислової діяльності, частка проміжного споживання перевищує 70 відсотків, при цьому у загальному обсязі випуску дані галузі займають значну частку (у цілому 40 відсотків), однак їх частка у валовій доданій вартості (ВДВ) складає лише 25 відсотка. Тобто, при високому рівні внеску у розвиток економіки, наведені види промисловості мають непропорційно низький внесок у ВДВ.

¹ У 2007 році частка промислових підприємств, які одержали прибуток до загальної кількості підприємств зростає на 1,5 відсоткових пункти і становила 66 відсотків (порівняно з 2006 роком). У металургійному виробництві прибуток за підсумком 2007 року отримало 69,2 відсотка підприємств, у машинобудуванні - 70,6 відсотка

Таблиця 1. Співставлення внесків у ВДВ основних видів промислової діяльності з провідними країнами світу, відсотків

	Україна				США	Німеччина	Франція	Чехія	Польща	Угорщина	Туреччина
	Рік										
	2005	2006	2007	2008							
Промисловість в цілому, у тому числі:	30,9	31,7	31,3	30,1	18,9	23,3	14,7	30,7	23,5	25,3	23,4
Добування вугілля, лігніту і торфу; добування уранової і торієвої руд	2,0	1,9	1,9	2,5	0,8	0,0	0,0	0,8	1,6	0	0,4
Добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних	1,8	1,7	2,2	3,2	0,4	0,1	0,1	0,2	0,5	0,2	0,5
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	5,2	5,1	4,7	4,9	1,5	1,6	2,0	2,2	3,0	2,6	3,5
Хімічна та нафтохімічна промисловість	2,3	2,3	1,7	1,7	1,6	2,9	2,0	3,1	2,2	3,0	2,3
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	5,5	6,5	6,3	5,3	0,5	3,0	2,0	4,7	2,8	1,9	1,8
Машинобудування	3,7	3,7	4,6	3,4	5,4	10,0	3,9	9,6	4,6	9,7	3,4
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	3,9	3,9	3,7	3,5	1,9	1,9	1,7	3,9	3,1	2,9	2,6

У таблиці наведені види промислової діяльності, внесок яких у загальний випуск промисловості становить більше 75 відсотків. Джерело. Eurostat Держкомстат, [5]

Зокрема, частка металургії у загальному обсязі випуску складала у середньому 10 відсотків (внесок у випуск промисловості – 20 відсотків) при внеску у ВДВ на рівні 6 відсотків, що є наслідком не тільки низького рівня технологій, які використовуються у цьому секторі, а й їх низької продуктивності та високої енергомісткості. В той же час у країнах Європи та високорозвинених країн світу спостерігалася абсолютно інша стратегія розвитку: металургійне виробництво не було значним і мало спеціалізований характер. Зокрема, у Німеччині частка металургії у ВДВ становила 3 відсотка, Франції – 2 відсотка, Туреччині – 1,8 відсотка, США – 0,5 відсотка. Таким чином, в Україні та країнах ЄС та світу мають місце абсолютні різні стратегії розвитку металургійної промисловості: якщо в країнах ЄС виробництво орієнтується на покриття внутрішніх потреб та має спеціалізований характер, то в Україні – на експорт який, незважаючи на значні обсяги випуску, не покриває усіх внутрішніх потреб через недостатню гнучкість технологій виробництва металопродукції.

При цьому у країнах Європи та високорозвинених країн світу має місце нарощування обсягів виробництва видів промисловості, орієнтованих на випуск інноваційних видів продукції. Так, внесок у ВДВ машинобудівної галузі у Німеччині становив 10 відсотків, Чехії – 9,6 відсотків, в той час як в Україні даний показник знаходився на рівні 4 відсотків.

Враховуючи, що сировинні галузі з низькою часткою доданої вартості у випуску є найбільш енергоємними, то вітчизняна промисловість залишається енергоємною, зокрема, газоемною галуззю. Так, промисловий комплекс України щорічно споживає до 35 млрд. куб. метрів

природного газу. У 2008 році суттєво збільшилась частка споживання вуглеводнів у проміжному споживанні промислового комплексу як у цілому (на 2,1 відсоткового пункту до 2007 року), так і за тими видами промислової діяльності, які мають найбільшу частку газу у собівартості виробленої продукції.

Зокрема, зросла частка використання вуглеводнів у структурі проміжного споживання у найбільш енергозалежних хімічній та нафтохімічній промисловості (на 1,4 відсоткового пункту) та у виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції (на 2,2 відсоткового пункту до 2007 року).

Слід зазначити, що зростання частки використання вуглеводнів у найбільш енергозалежних видах промисловості відбувалось й у попередніх роках. Однак, на ринках енергоресурсів в Україні мають місце структурні та цінові диспропорції, які в умовах відсутності дії економічного механізму енергозбереження перешкоджали прояву фактору еластичності попиту навіть в умовах підвищення цін.

Внаслідок значно суттєвому енергоємному рівню промислового виробництва Україна порівняно із економічно розвиненими країнами Європи та світу споживає набагато більшу кількість енергоресурсів (табл. 2.), що пов'язано не тільки із значною часткою енергомістких галузей у структурі промислового виробництва, а й низькою енергоефективністю технологічної структури промислового виробництва, надмірною зношеністю обладнання та інших виробничих фондів, застосуванням відсталих технологій. Це зробило економіку вкрай вразливою до змін кон'юнктури на світових енергетичних ринках та суттєво зменшило ефективність вітчизняного виробництва. За таких умов зменшення енергоємності ВВП та скорочення енергоспоживання є важливим резервом зниження собівартості та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Таблиця 2. Частка витрат на енергоресурси у собівартості промислової продукції в Україні, відсотків

Роки							
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
28,4	27,3	23,7	22,3	21,4	20,7	19,0	19,9

Джерело: Держкомстат [5], розрахунки автора

Більш ніж 50 відсотків коштів, що витрачаються на енергоресурси промисловими видами діяльності в Україні складають витрати на первинні енергоресурси (вугілля, торф, сира нафта, природний газ тощо). При цьому значна частина споживаних енергоресурсів імпортується. На фоні зростання цін на імпортовані енергоресурси це посилює ризик для економічної безпеки держави, оскільки збільшується залежність від зовнішніх чинників, зростають зовнішні запозичення та відволікаються внутрішні ресурси на їх обслуговування. На сьогоднішній день загальна енергетична залежність України від імпорту енергоносіїв є досить суттєвою.

В умовах розгортання економічної кризи у II половині 2008 року досить вагомим чинником, який би підтримував розвиток промислового виробництва, могла би бути переорієнтація пропозиції вітчизняних товаровиробників до тих змін у потребах внутрішнього ринку, які були зумовлені особливостями прояви конкретних кризових явищ. З розгортанням кризи відбулись зміни у попиті на продукцію українських товаровиробників, що відповідно скоригувало й обсяг пропозиції, свідченням чого є, насамперед, динаміка та структурні зсуви у валовому випуску.

Найбільш показовою галуззю, яка відреагувала змінами у пропозиції через зміни у попиті є металургійна промисловість. Так, у 2006-2007 роках під впливом сприятливого зовнішнього попиту даний вид промислової діяльності демонстрував стійку тенденцію до зростання – частка металургії у вартісній структурі випуску у 2007 році зросла на 0,8 відсоткового пункту до 2005 року та перевищила всі попередні показники. У 2008 році металургійна галузь моментально відреагувала на зміни у зовнішньому попиті скороченням частки у структурі випуску – на 0,4 відсоткового пункту до 2007 року.

Ще однією особливістю, характерною для розвитку промислового комплексу за досліджуваний період є поступове скорочення питомої ваги промисловості у вартісній структурі випуску (табл. 3).

Так, у 2008 році частка промисловості у структурі випуску скоротилась порівняно із 2001 роком на 2,5 відсоткового пункту до 33,2 відсотка (середнє значення за 2001-2007 роки – 34,7 відсотка). Слід зазначити, що тенденція до скорочення частки виробничих секторів, зокрема промисловості, у структурі випуску відповідає загальносвітовим тенденціям. Однак, якщо більшість європейських країн вже пройшли етап структурних змін та їх

економіки вже набули такого структурного співвідношення, яке, в першу чергу, направлено на першочергове забезпечення потреб саме внутрішнього ринку, то економіка України в цілому та його найбільша складова – промисловий

комплекс – до цього часу не можуть повністю базуватись на потребах внутрішнього ринку, оскільки впродовж усіх років економічного зростання основним рушієм розвитку був зовнішній попит.

Таблиця 3. Частка ВЕД "Промисловість" у вартісній структурі випуску в національній економіці, відсотків

	Роки								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2001-2007 (у середньому)	2008
Промисловість в цілому,	35,7	35,0	34,7	34,6	35,4	34,5	33,0	34,7	33,2
у тому числі:									
Добувна промисловість	10,0	9,7	9,5	8,8	8,1	7,3	6,7	8,6	7,4
Переробна промисловість	21,5	21,5	21,9	23,2	24,6	24,4	23,6	23,0	23,2
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	4,2	3,8	3,3	2,6	2,7	2,8	2,7	3,2	2,6

Джерело: Держкомстат [5], розрахунки автора

По-друге, після постійного зменшення впродовж 2001-2007 років зросла частка добувної промисловості (на 0,7 відсоткового пункту до 2007 року) та перевищила рівень 2006 року, що враховуючи сировинний характер даного виду промислової діяльності, розцінюється вкрай негативно. По-третє, продовжилось щорічне скорочення часток переробної промисловості (з 23,6 відсотка у 2007 році до 23,2 відсотка у 2008 році) та виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (з 2,7 відсотка до 2,6 відсотка відповідно).

При цьому, якщо скорочення частки переробної промисловості у 2007 році було пов'язано виключно із скороченням питомої ваги у вартісній структурі випуску видів промислової діяльності, орієнтованих на внутрішній ринок на фоні збільшення часток зовнішньо-орієнтованих металургійної та хімічної промисловості, то вже у 2008 році визначальний вплив на скорочення частки переробної промисловості у структурі випуску мав саме зовнішній чинник: суттєве падіння світового попиту, насамперед, на основні українські експортні товари – метал та добрива, у значній мірі зумовило скорочення часток металургійного виробництва і хімічної та нафтохімічної промисловості (на 0,4 та 0,1 відсоткових пунктів до 2007 року відповідно). При цьому продовжилось скорочення часток внутрішньоорієнтованих харчової (0,2) та легкої промисловості (0,1).

У 2008 році переорієнтації українських товаровиробників на потреби внутрішнього ринку не відбулося. Тобто, коли в умовах звуження зовнішнього попиту вкрай необхідно було б переорієнтуватися на внутрішній ринок і тим самим підтримати вітчизняне виробництво – цього не відбулось, потенціал імпортозаміщення як чинник відновлення виробництва в країні використаний не був, а вітчизняна промисловість втратила додаткові можливості підтримки власного виробництва та передала їх іноземним товаровиробникам.

Таким чином, можна стверджувати, що у вартісній структурі випуску впродовж останніх років сформувалась модель виробництва з переважанням сировинних, матеріалоемних та енергоємних галузей з низьким рівнем технологічного укладу, орієнтованих на зовнішні ринки збуту, в той час як галузі, які повинні забезпечувати потреби внутрішнього ринку, поступово скорочували свою частку. Такі структурні диспропорції розвитку вітчизняної промисловості не тільки не сприяли зростанню її конкурентоздатності відносно країн з високорозвинутим інноваційним промисловим комплексом, а й на фоні розгортання економічної кризи у 2008 році виступили суттєвим чинником, який вплинув на погіршення ситуації в промисловості країни.

В структурі використання промислової продукції (II квадрант табл. витрати-випуск), на перший погляд, спостерігались позитивні зміни, зокрема, збільшились у 2008 р. обсяги витрат, що йшли на кінцеве споживання – на 0,8

відсоткового пункту до 2007 року та на 3,8 відсоткового пункту за 2001 року (у домогосподарств – на 1,0 та 4,5 відсоткових пункти відповідно). Частка валового нагромадження капіталу залишилась на рівні 2007 року – (10,6 відсотка). З іншого боку, у 2008 р. продовжувала зростати частка імпорту (на 2,2 відсоткового пункту до 2007 року).

Глибина спаду вітчизняної промисловості у 2008 році була зумовлена не тільки скороченням попиту внутрішнього та зовнішнього ринків, але й технологічною та технічною відсталістю виробництва, внаслідок чого вітчизняні виробники не змогли в значній мірі адаптувати пропозицію до змін у попиті.

Це привело до того, що більша частина попиту внутрішнього ринку України задовольнялася за рахунок імпорту. Відповідне твердження підтверджує і динаміка зростання частки запасів матеріальних оборотних коштів (на 0,3 відсоткового пункту до 2007 року та 0,5 відсоткового пункту до 2006 року).

Високі темпи залучення інвестицій в основний капітал не супроводжувалися інноваційним розвитком, а лише підтримкою існуючого виробництва. Застрілі технології зумовлюють високу ресурсоемісність і, насамперед, енергоемісність виробництва приводять до технічної відсталості вітчизняних промислових підприємств, швидкого старіння основних фондів (як морального, так і фізичного) та неможливості їх швидкого оновлення у найближчій перспективі, що в умовах зростаючих цін на енергетичні ресурси суттєво знижує конкурентоспроможність продукції українських товаровиробників і призводить до витіснення їх як з внутрішнього, так і зовнішніх ринків.

Аналізуючи структуру експорту окремих ВЕД у загальному експорті промисловості впродовж 2001-2008 років, спостерігаємо, що фактично експортний потенціал країни формували чотири види промислової діяльності: металургійне виробництво (займає ключову роль в структурі експорту промисловості – більше 40 відсотків), хімічна промисловість, машинобудування та харчова промисловість. Крім того, щороку мало місце нарощування обсягів експорту саме цих видів промислової діяльності.

Щодо компонентів III квадрату табл. "витрати-випуск", то у 2008 році відбулось подальше зменшення частки оплати праці найманих працівників (на 0,6 відсоткового пункту відносно 2007 року) та податків на виробництво та імпорт (на 2,9 відсоткового пункту) у промисловості. З іншого боку, продовжилась тенденція до зростання частки субсидій на виробництво та імпорт (на 0,4 відсоткового пункту до 2007 року), яка перевищила всі найвищі показники 2001-2007 років; частка валового прибутку, змішаного доходу залишилась на рівні 2007 року (9,1 відсотка). Такі структурні зміни спричинили подальше зменшення валового внутрішнього продукту у промисловості у 2008 році на 0,9 відсоткового пункту (до 2007 року).

Таблиця 4. Структура III квадрату таблиць витрат і випуск (промисловості), відсотків

	Роки								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2001-2007 (у середньому)	2008
Оплата праці найманих працівників	10,7	11,6	11,9	12,5	12,5	12,5	12,1	12,0	11,5
Податки на виробництво та імпорт	9,0	9,1	8,3	7,1	10,2	11,9	11,1	9,5	8,2
Субсидії на виробництво та імпорт	-1,0	-0,9	-0,9	-0,7	-0,7	-0,8	-1,0	-0,9	-1,4
Чисті податки на виробництво та імпорт	5,9	6,0	5,5	5,0	7,0	7,9	7,2	6,4	6,8
Валовий прибуток, змішаний дохід	9,1	8,6	7,7	6,0	7,1	8,2	9,1	8,0	9,1
Валовий внутрішній продукт	25,7	26,3	25,2	23,4	26,6	28,6	28,3	26,3	27,4

Джерело: Розрахунки автора за даними таблиць "витрати-випуск" [7]

При більш детальному розгляді компонентів III квадранту також можна відмітити ряд структурних диспропорцій, які були закладені в минулі роки.

Неефективне використання отриманих фінансових коштів.

Якщо впродовж трьох попередніх років (2004-2006) частка оплати праці знаходилась на одному досить стабільному рівні (12,5 відсотка), то вже, починаючи з 2007 року вона стала зменшуватись (на 0,4 відсоткового пункту до 2006 року). У 2008 році відбулось суттєве скорочення частки оплати праці – на 0,6 відсоткового пункту до 2007 року).

Частка валового прибутку, змішаного доходу залишилась досить високою – на рівні 2007 року (9,1 відсотка). Проте, якщо у 2007 році збільшення частки валового прибутку, змішаного доходу відбувалось на фоні

досить високої частки проміжного споживання у структурі випуску, що свідчить про те, що на фоні отриманих суттєвих прибутків товаровиробники фактично не спрямовували вивільнені прибутки на модернізацію виробництва. Тобто, фактично товаровиробники перенесли навантаження неефективного використання ресурсів на працівників.

У 2008 році відповідна диспропорція ще більш поглибилась. З одного боку продовжувалось зростання частки проміжного споживання (на 0,9 відсоткового пункту до 2007 року), з іншого боку – в умовах розпочавшогося спаду промислового виробництва відбувалось скорочення витрат на оплату праці: скасування премій, скорочення робочого дня тощо, що вплинуло на подальше скорочення частки оплати праці (табл. 5).

Таблиця 5. Структура оплати праці у промисловості, відсотків

	Роки								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2001-2007 (у середньому)	2008
Добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних	4,8	4,8	4,6	4,2	4,4	4,2	4,6	4,5	5,0
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	13,9	12,6	12,8	14,3	18,1	16,4	13,4	14,5	13,1
Виробництво коксу; виробництво ядерних матеріалів	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0	0,8	0,9	0,9	0,9
Хімічна та нафтохімічна промисловість	6,2	5,4	5,3	6,1	5,9	5,5	4,8	5,6	5,2
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	4,3	4,0	4,2	3,9	3,4	3,5	4,6	4,0	4,6
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	15,1	14,6	16,3	19,9	16,5	16,9	20,2	17,1	16,0
Машинобудування	18,5	18,7	20,3	14,5	13,2	14,3	15,8	16,5	16,0
Всього частка оплата праці за даними видами промислової діяльності у структурі оплати праці промисловості	63,6	61,0	64,4	63,8	62,5	61,6	64,3	63,1	60,8
Інші види промислової діяльності	36,4	39,0	35,6	36,2	37,5	38,4	35,7	36,9	39,2
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: Держкомстат [7], розрахунки автора

Також, прослідковується невідповідність між сплаченими податками та отриманим прибутком деяких видів промислової діяльності. Зокрема, харчова промисловість – найбільша внутрішньоорієнтована галузь промисловості, яка має найбільшу питому вагу у структурі випуску промисловості (20,9 відсотка за підсумком 2008 року) у структурі сплачених податків на виробництво та імпорт займає також найбільшу питому вагу – 29,4 відсотка (у 2008 році), тобто фактично сплачує одну третину усіх податкових надходжень промислового комплексу. При цьому галузь отримала 18,2 відсотка прибутку промисловості. В той же час металургійна галузь, яка також має значну питому вагу у структурі випуску промисловості (19,9 відсотка) у 2008 році сплатила лише 4,0 відсотка від загального обсягу сплачених податків всього промислового комплексу. Обсяг же отриманого прибутку галузі за підсумком 2008 року становив 16,6 відсотка загального прибутку промисловості.

Крім того, існує невідповідність між сплаченими податками та отриманими субсидіями деяких видів промислової діяльності.

Щодо отриманих субсидій, то найбільшу частку у промисловості у обсязі отриманих субсидій займає ВЕД "Виробництво продуктів нафто перероблення", який за підсумком 2008 року отримав 34,3 відсотка всіх направлених у промисловість субсидій, що у 2,3 рази більше за відповідний показник 2007 року.

Досить значною залишається частка отриманих субсидій у ВЕД "Видобування вугілля, лігніту та торфу" – 30,8 відсотка, при цьому частка сплачених податків продовжує залишатися незначною. Так, у 2008 році дана галузь сплатила лише 1,4 відсотка із загального обсягу сплачених податків всього промислового комплексу. Тобто щорічно субсидовані кошти використовувалися неефективно, не вкладалися у розвиток виробництва, а фактично направлялися на підтримку роботи збиткових підприємств вугільної галузі².

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Проведення дослідження свідчить, що структурування національної економіки відбувалось без чіткої концепції та цілеспрямованих дій з боку держави. Як наслідок, структура

національної економіки продовжує залишатися zdeформованою і суттєво відрізняється від структурних параметрів країн з розвинутою економікою. Наявність значних структурних деформацій загрожує економічній безпеці країни й потребує модернізації економіки.

Головною метою структурної політики України повинні стати наступні заходи:

- сприяння розвитку високотехнологічних виробництв;
- створення рівних та передбачуваних умов економічної діяльності для суб'єктів господарювання;

Звідси, одним із дієвих механізмів економічного зростання є оптимізація структурних зрушень, через усунення чинників що викликають диспропорції в структурі виробництва за ВЕД.

Список використаної літератури:

1. Любімцева С. Законы структурной эволюции экономических систем // Экономист. – 2003. – № 10. С. 29-40
2. Кваснюк Б. Структурна перебудова економіки та її ресурси // Економіка України. – 2003. – № 11. – С. 18-28.
3. Красильников Ю. Структурные сдвиги в экономике современной России. – Саратов: Изд-во "Научная книга", 2000. 183 с.
4. Крючкова І.В. Структурні чинники розвитку економіки України. – К.: Вид-во Наук. думка, 2004. – С. 397
5. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Структурна гармонізація економіки як чинник економічного зростання / За ред. д-ра екон. наук І.В. Крючкової. – К.: "Експрес", 2007. 520 с.
7. Таблиці "витрати-випуск" України за 2001-2008 рр. в основних цінах та цінах споживачів – [Статистичні збірники] – К.: Державний комітет статистики України.

БУРБЕЛА Т.М. – аспірант Науково-дослідного економічного інституту

² У 2008 році прибуток одержали лише 53,1 відсотка підприємств ВЕД "Видобування паливно-енергетичних корисних копалин"

